

Požadavky Zeleného kruhu a Klimatické koalice k projektu těžby a zpracování lithia na Cínovci

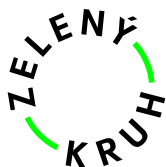
[Pozice z roku 2023](#), zůstává po přijetí této pozice dále v platnosti

Zelený kruh a Klimatická koalice uznávají dnešní důležitou roli lithia v transformaci energetiky a dopravy na nízkoemisní, jsou si ale také vědomi rychlého technologického vývoje, který může v příštím desetiletí přispět ke snížení kritické role lithia pro dekarbonizační technologie. Současně prosazují nutnost omezovat rostoucí poptávku po tomto vzácném kovu zaměřením na nejvíce efektivní využití, např. ve veřejné dopravě a ukládání elektřiny z obnovitelných zdrojů.

V kontextu globální čínské dominance v těžbě i zpracování lithia a zostřování geopolitického soupeření dává smysl diskutovat o těžbě lithia na českém území, nesmí však probíhat na úkor ochrany životního prostředí ani práv místních komunit.

Zajištění demokratické participace a práva místních komunit na rozhodování o formě svého rozvoje musí být nezbytnou součástí každého rozhodovacího procesu. Naopak jejich narušení způsobuje snižování důvěry ve stát i Evropskou unii.

Těžba lithia a zpracování na karbonát lithný za účelem prodeje této komodity s nízkou přidanou hodnotou na globálním trhu, navíc s finanční podporou z veřejného rozpočtu, není proto s ohledem na jeho dopady na místní komunitu a životní prostředí obhajitelná.

Asociace
ekologických
organizací

Poskytnutí veřejné podpory projektu na Cínovci musí být podmíněno následujícími kroky:

- Stát musí zajistit takové ekonomické a právní podmínky, aby následné zpracování suroviny probíhalo na území EU (a prioritně přímo v regionu těžby), ideálně až do podoby finálního produktu (baterie či výrobku obsahujícího baterie) a nestali jsme se tak pouhými vývozci suroviny. Stejně je důležité zajistit, aby firmy lithiového průmyslu platily daně v České republice.
- Pokud by bylo lithium těženo, mělo by být prioritně využito pro projekty nezbytné pro transformaci energetiky a dopravy v ČR a EU.
- Součástí celé lithiové ekonomiky v EU musí být systém opětovného využívání výrobků (například baterií z druhé ruky) a recyklace, a funkční nástroje, které k takovému využití povedou.
- V případě využití lithia v dopravě, která doposud byla jedním z nejdůležitějších odbytišť pro lithium, je třeba usilovat o rozvoj veřejné dopravy a snižování individuální automobilové dopravy a o maximálně efektivní využívání energie a surovin (včetně lithia). Výrobce aut je nutné motivovat (a to i formou regulací) k výrobě menších aut, které mají nižší nároky na vzácné zdroje, jako je lithium.
- Spolu s lithiem by měly být separovány i kovy vzácných zemin (například skandium), které jsou strategickou surovinou pro moderní technologie a naprostou většinu produkce nyní kontroluje Čína.

Při jednání s investorem a státem/samosprávami by měly být uplatněny následující podmínky:

- **Aktivní přístup státu:** zahájení těžby lithia by mělo být spojeno s reformou sazeb úhrad z vydobytých nerostů (zejména se spravedlivým rozdělením výnosů, aby větší podíl měly obce a kraj, a jejich účelovým vázáním na kompenzační opatření), s plánováním a rozvojem bateriového řetězce a zejména recyklačních kapacit, s prosazováním pravidel udržitelného nakládání s kritickými surovinami (včetně např. prioritizace využití pro veřejnou dopravu a infrastrukturu). Tato opatření zároveň zvýší přínosy případné těžby pro českou ekonomiku.
- **Vyhodnocení a řešení socio-ekonomických dopadů:** Socio-ekonomické dopady těžby nejsou dobře zmapovány. Není zřejmé, jaká pracovní místa budou s těžbou spojená a zda jejich struktura umožní zaměstnání lidí, kteří dnes ještě pracují v segmentu navázaném na těžbu uhlí. Jasně nejsou ani přechodné a dlouhodobé přímé dopady spojené s otevřením těžby a budováním potřebné infrastruktury, které se mohou projevit například zvýšenou dopravní zátěží nebo nutností zajistit ubytovací, vzdělávací a zdravotní kapacity pro pracovníky a jejich rodiny. Proto požadujeme vypracování nezávislé vyhodnocení dopadů (ESIA, Environmental and Social Impact Assessment), které bude plně zohledňovat současnou podobu projektu, reflektovat rizika a zahrnovat účinná opatření pro minimalizaci negativních dopadů, transparentnost a zapojení veřejnosti. Zároveň je třeba zajistit veřejnosti plný a včasný přístup ke klíčovým dokumentům projektu, včetně studií proveditelnosti. Do plánování souvisejících opatření musí být od počátku zahrnuty participativní a otevřenou formou nejen jednotlivé obce, ale přímo i místní obyvatelé a komunity dle nejvyšších standardů EU, EIB a EBRD. Participativní metody mohou zajistit demokratický průběh procesu a přispět k sociálně spravedlivým řešením pro místní.

- **Aktivní přístup kraje:** Otevření těžby může vyvolat potřebu řady environmentálních opatření, například úpravu či stavbu vodovodu, ale i opatření směřující k řešení socio-ekonomických dopadů, jakými mohou být ztráta potenciálu regionu pro turismus, zhoršení podmínek pro život v obci v důsledku různých forem zátěže nebo znehodnocení majetku. Plánování a koordinace takových opatření zpravidla přesahuje pravomoci i kapacity jednotlivých obcí, a ponechání řešení problémů výlučně na jednotlivých radnicích také znemožňuje efektivní zapojení místních lidí do formulace potřeb a přijatelných řešení. Lidé by se v takovém případě mohli vyjádřit jen k opatřením ve své obci, ale těžko už k potřebě větší koordinace a opatřením přesahujícím jejich katastrální území. Tyto úkoly by měla řešit transparentní pracovní skupina složená ze zástupců různých zainteresovaných stran (veřejnost, státní správa a samospráva) z obou stran státní hranice pro zajištění smysluplného zapojení místních komunit.
- **Participativní kompenzace v místě:** Případné využití evropských či veřejných zdrojů pro podporu těžby a zpracování vytěžené rudy by se mělo soustředit na maximalizaci přínosů v dotčené lokalitě, včetně dohodnutých kompenzačních opatření, a především zajištění participace místní komunity při nastavení priorit a způsobu využití kompenzací. Musí být vytvořen transparentní systém rozdělování finančních prostředků (např. zřízení fondu podle dobré praxe v zahraničí), do jehož správy budou zapojeny přímo místní komunity, nikoliv jen vedení obcí. Kompenzace musí být využitelné i pro obce s nízkou absorpční kapacitou.
- **Kvalita řízení projektu:** Projektu těžby a zpracování lithia na Cínovci je třeba věnovat vysokou prioritu a pozornost státu i kraje jako obdobným strategickým projektům celostátního významu.

Posuzování vlivů na životní prostředí (EIA) by mělo splňovat tyto parametry a stanovit k nim konkrétní závazné podmínky:

- **Záruka důvěryhodnosti procesu a partnerů:** Posouzení vlivů na životní prostředí (EIA) musí zajistit plnohodnotné posouzení variant, včetně nulové varianty, přeshraniční posouzení a hodnocení převažujícího veřejného zájmu, vyhodnocení kumulativních vlivů zejména na předmět ochrany Ptačí oblasti Východní Krušné hory – tetřívka obecného, EVL Východní Krušnohoří, hydrologické poměry v oblasti, stabilitu podloží a znečištění vzduchu a doplnění podrobného biologického průzkumu a hodnocení vlivu zásahu podle § 67 zákona č. 114/1992 Sb., které se bude vztahovat na celé území které může být ovlivněno.
- **Riziko ohrožení vodního režimu a zdrojů vody:** Posudky v rámci EIA musí důvěryhodně prokázat nízké riziko trvalého ohrožení podzemních vod kontaminací. Je nezbytné eliminovat rizika kontaminace těžkými kovy (arsen, kadmium) a zajistit uzavřený cirkulární systém nakládání s technologickou vodou. Nezbytné je zpracování hydrologické studie, která určí míru možného ovlivnění rašelinišť a přírodních stanovišť a na základě toho zakotvit ve Stanovisku EIA závazné podmínky přírodě blízkých opatření pro minimalizaci zjištěného dopadu na vodní režim rašelinišť a přírodních stanovišť.
- **Riziko propadů:** Požadujeme transparentní mechanismy sledování hrozby propadů podloží. Investor musí uznat riziko možného přesídlení obyvatel a v takovém případě postupovat podle nejvyšších mezinárodních standardů (EIB, EBRD).

- **Kontinuální monitoring:** Musí být zaveden nezávislý systém monitoringu (seismicita, ovzduší, voda), který bude online přístupný veřejnosti a přímo navázaný na systémy těžaře, umožňující bezprostředně zastavit provoz při překročení limitů. Cílem monitoringu je vyhodnocovat dopady potenciální těžby v čase, který umožní na rizika reagovat.
- **Ochrana přírody:** Záměr má zásadní dopad na lesní pozemky a cenná lesní stanoviště Ptačí oblasti Východní Krušné hory, EVL Východní Krušnohoří i na plánovanou CHKO Krušné hory, přičemž je důvodné očekávat odlesnění na celkové ploše 11 hektarů. S ohledem na rozsah zásahu požadujeme kompenzace likvidace lesních ekosystémů skrze zajištění ochrany lesních porostů na jiných pozemcích (převedení do režimu lesa zvláštního určení a aplikace bezzásahového režimu).
- **Přeshraniční spolupráce:** Vzhledem k tomu, že velká část důlních vod odtéká do Německa a nelze vyloučit negativní dopady na německou stranu (voda, emise, hluk, doprava), je nutná úzká koordinace se saskou stranou a zapojení německých spolků (místních iniciativ a organizací, BUND, NABU) do kontrolních procesů v rámci plnění Espoo úmluvy.